

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

aan te bevelen hulpmiddelen na de scheiding: mediation, individuele coaching naar een nieuwe levensinvulling, cognitieve gedragstherapie, verwerking door therapeutisch schrijven, en verrassend genoeg ook relatietherapie na de scheiding: voor de rouwverwerking, voor het opnieuw vormgeven van de relatie als gescheidenen en leren onderhandelen en grenzen bewaken.

Een bezwaar van het boek vind ik dat de ordening (wat staat waar en waarom daar) niet altijd even duidelijk is. Als dat al voor mij bij het samenvatten geldt, zal dat temeer gelden voor lezers in die chaotische fase.

Binnen die beperkingen vind ik het boek toch aan te bevelen. Van de Ven is een goed schrijver, die garant staat voor pittige uitspraken. Hij geeft handvatten hoe men het beste kan maken van deze moeilijke fase, maar schuwt de confrontatie niet met het venijn en de nare dingen die mensen zichzelf en elkaar kunnen aandoen. Dat is verfrissend en

een verschil met gangbare publieksboeken. Ik merkte dat ik in gesprekken met scheidenden meteen al een aantal uitspraken uit het boek aanhaalde.

De twee boeken zijn als appels en peren lastig te vergelijken. Hendrikse bestrijkt meer het hele terrein, van praktisch en materieel tot emotioneel en interactief. Van de Ven gaat op emotioneel en interactief terrein meer de diepte in. Ik denk dat het van mensen zelf afhangt wat hun het meeste aanspreekt. Ik zou me kunnen voorstellen dat diegenen die in erg grote emotionele chaos verkeren baat hebben bij de rustige ordening van Hendrikse, maar misschien ook juist herkenning vinden bij de 'heftiger' materie bij Van de Ven. Voor het boek van Van de Ven lijkt me wel een redelijk hoog opleidings- en leesniveau nodig, meer dan voor Hendrikse.

Jolanthé de Tempe

Adolescenten en respect. Psychotherapie met adolescenten

C.J.A. Roosen, A. Savenije, A. Kolman, R. Beunderman (red.) (2008). Assen: Van Gorcum. 148 pp. € 24,90. ISBN 9789023243618.

Dit boek gaat over de betekenis die het begrip 'respect' heeft bij adolescenten

en hun omgeving. Het is een bundel met uiteenlopende artikelen die voort-

komen uit bijdragen aan het congres over adolescenten en psychotherapie dat in 2006 door de Stichting Adolescent en Psychotherapie en de Vereniging voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie is georganiseerd. Het woord respect komt van het Latijnse *respicere*, dat omkijken en opnieuw bekijken betekent. Het woord is gangbaar in het vocabulaire van de moderne adolescent. De uitdrukking 'dissen' bijvoorbeeld komt van het woord disrespect.

Het is boeiend om te lezen hoe het begrip respect in diverse artikelen vanuit verschillende perspectieven belicht wordt. Het woord is een dwingend appel van jongeren geworden: 'Heb respect voor mij!' Dit botst met de traditionele Nederlandse opvatting dat je respect moet verdienen, dat respect afhankelijk is van competentie, inspanning en prestatie. Het heeft natuurlijk met narcisme te maken dat respect beschouwd wordt als een recht, schrijft Tobi Graafsma. De crisis in het narcisme vraagt van de puber zijn zelfbeeld geleidelijk aan te passen aan de niet meer te vermijden realiteit. Maar het internet biedt de adolescent de mogelijkheid om de realiteit ondergeschikt te maken aan de zelfbeleving.

Christien Brinkgreve beschrijft het thema respect vanuit sociaal-historisch perspectief. In een standenmaatschappij was respect een houding die mensen uit een lagere sociale klasse behoorden te tonen aan mensen uit een hogere so-

ciale klasse en tolerantie een houding van mensen uit de hogere klassen naar de lagere klassen. Vanaf de jaren zestig domineert de ideologie van gelijke kansen. Emancipatiebewegingen wilden geen tolerantie maar eisten gelijke posities op. Inmiddels bevinden wij ons in een tijd waarin er meer oog komt voor het belang van verschillen, voor het gevoel van eigen identiteit. Respect en zelfrespect zijn verbonden met persoonlijke prestaties en dat geeft een permanente druk om te presteren.

Het thema 'adolescentie en respect' wordt ook vanuit een cultureel perspectief belicht. Van Victor Kouratovsky is er een mooi artikel waarin hij beschrijft hoe aan ontwikkeling ontwikkeling vooraf gaat. 'Een gebrek aan inwikkeling kan ontstaan doordat de invulling van de ontwikkelingsopgaven vanuit het thuismilieu en de eigen afkomst onvoldoende aansluit op de invulling vanuit de omringende samenleving' (p. 121).

Volkan Yildirim schrijft over bi-culturele identiteitsvorming bij Turkse adolescenten in Nederland. Yildirim maakt onderscheid tussen authentiek respect en aangeleerd respect. Van bi-culturele jongeren wordt verwacht dat ze loyaal zijn jegens de sociale netwerken waarbinnen zij bescherming genieten. Gedurende de adolescentie treedt naast de tweede individuatiefase (losmaking van het gezin) een derde individuatiefase op (losser komen van de eigen culturele groep en achtergrond).

De Turkse adolescent zoekt een balans tussen de eigen cultuur en de meerderheidsgroep.

Uit onderzoek blijkt dat adolescenten die zich op zowel de eigen groep als de meerderheidsgroep kunnen oriënteren het beste functioneren (Huiberts, 2002). De uitdaging voor de therapeut is het dan om de bi-culturele adolescent wegwijs te maken in het woud van conflictueuze waarden.

In het boekje is uitgebreid aandacht voor diverse methoden en werkwijzen in de behandeling van adolescenten. Ivan Eisler schrijft over groepsgezinstherapie. Sander van Arum schrijft helder over multi-systems therapy. In het artikel van Geertjens, Dijkhuizen en Blom wordt de combinatie van verschillende behandelvormen – gezinstherapie, individuele therapie en groepstherapie – bij adolescenten met persoonlijkheidsproblematiek beschreven. De auteurs schetsen op boeiende wijze hoe er met parallelprocessen gewerkt kan worden. Andere artikelen gaan over cognitieve herstructurering

en training in emotieregulatie en in sociale vaardigheden.

Wat ik jammer vind is dat het centrale thema van het boek, respect, in de artikelen over methodieken losgelaten wordt. Ook is de kwaliteit van de inhoud in vooral deze artikelen zeer wisselend. De onderlinge samenhang gaat daarmee wat verloren. Het maakt mij

als lezer ervan bewust dat het boekje de uiteenlopende bijdragen van de conferentie bundelt; ik was dat al lezend vergeten. Ik vond het boek vooral rijk en leerzaam daar waar visies en bespiegelingen met betrekking tot het thema ‘respect en identiteitsverwarring’ besproken worden.

Robert van Hennik

Literatuur

Huiberts, A.M.P. (2002). *Individualisme en collectivisme in de adolescentie. Studies onder Nederlandse, Marokkaanse en Turkse jongeren*. Enschede: Printpartners Ipskamp.

... ‘*dissen*’ komt van het woord *disrespect*...